

Katolička crkva. U crkvenom obziru preturila je Hrvatska u to doba mnoge nevolje i silovite promjene. Tečajem XVI. vijeka nestalo je srijemske, knižske¹ i modruške biskupije. Senjska je bijedno životarila uz more, a s opsegom zagrebačke biskupije gotovo se podudarao i opseg „ostataka“ Hrvatske. Hrvati su uza sve nevolje ipak ostali vjerni vjeri svojih otaca, koja im bijaše štit i najuzvišenija obrana i nada u borbi za opstanak. Poslije oslobođenja Like i Krbave, Pounja i Slavonije moglo se opet pomišljati na neku obnovu staroga stanja. Tako je Hrvatska u XVIII. vijeku obuhvatala pet biskupija. Senjska sterala se (kao danas) po svem primorju, Lici, Krbavi i po čitavoj zemlji do Kapele. Zagrebačka (kao danas) proširila se do Une i u Slavoniju do Našica, Voćina, Orahovice i Požege. Bosansko-đakovačka obuhvataše Đakovo i okolicu (Đakovštinu). Pečujska zapremaše najveći dio Slavonije od Donjega Miholjca, Valpova, Čepina i Vinkovaca sve do Vukovara, Županje i Morovića. Srijemska okupila je oko sebe ostatak sa Zemunom i Ilokom, a s Petrovaradinom kao središtem. Nu pod kraj XVIII. vijeka proširi se đakovačka biskupija gotovo po čitavoj Slavoniji na račun pečujske, koja bi ograničena na jedan dio Podravine između Valpova i Čepina (kao danas), a 1773. primi u se još i biskupiju srijemsku poslije njezina dokinuća. Otada nosi njezin biskup naslov bosansko-đakovačko-srijemskoga. Od redova najviše ih je propalo za turske prevlasti, a održaše se samo Franjevci, naročito u Slavoniji, gdje su dugo vremena (a od česti još i danas) imali župe u svojim rukama kao u tursko doba, pa Isusovci po nekim gradovima, tako u Zagrebu, Varaždinu, Požegi i Osijeku do dokinuća reda (1773). Drugi neki preostali redovi, naročito za hrvatsku prosvjetu toliko zaslužni Pavlini i Dominikanci od muških, a Klarise od ženskih, bili su dokinuti za vladanja Josipa II. Novi kalendar pape Grgura XIII. uveden je u Hrvatskoj nalogom kralja Rudolfa u februaru 1584., ali s provedbom išlo je veoma teško. Stoga kad je požunski sabor 1587. stvorio zakonski članak o upotrebi novoga kalendara u Ugarskoj (zak. čl. XXVIII: 1587), učini to i hrvatski (u Zagrebu 24. jula 1588.) zaprijetivši se globom od 200 for. onima, koji bi se još i dalje držali staroga kalendara. U turskoj Slavoniji i Bosni uveden je novi kalendar među katolike tek u prvoj polovici XVII. vijeka nastojanjem Franjevac, ali samo poslije

¹ Naslov se održao sve do danas. U prvi kraj bio je kninski biskup opat topuski, tako Andrija Tuškanić (gl. gore str. 168.)